

RUSIA

Relațiile UE-Rusia sunt tensionate începând din 2014, ca urmare a anexării ilegale a Crimeii de către Rusia, a susținerii rebelilor din estul Ucrainei, a politicilor din vecinătate a campaniilor de dezinformare și a evoluțiilor interne negative. Tensiunile s-au accentuat după intervenția Rusiei în Siria. Din 2014, UE a reînnoit periodic sancțiunile împotriva Rusiei. Cu toate acestea, UE și Rusia rămân strâns interdependente, iar UE practică o abordare a „dialogului selectiv”.

TEMEIUL JURIDIC

- Titlul V din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE): „acțiunea externă”;
- Articolele 206-207 (comerț) și articolele 216-219 (acorduri internaționale) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE).
- Acordurile de parteneriat și cooperare - APC (relațiile bilaterale).

RELAȚIILE UE-RUSIA

Până la izbucnirea crizei din Ucraina, UE și Rusia stabiliseră un „parteneriat strategic”, care includea, între altele, comerțul, energia, economia, schimbările climatice, cercetarea, educația, cultura și securitatea, inclusiv combaterea terorismului, neproliferarea nucleară și soluționarea conflictului din Orientul Mijlociu. UE a fost o fermă susținătoare a aderării Rusiei la OMC (finalizată în 2012). În ultimii ani, chestiunea vecinătății comune a devenit un motiv important de fricțiuni între UE și Rusia. Anexarea ilegală a Crimeii de către Rusia în martie 2014 și dovezile că Rusia a sprijinit combatanții rebeli din estul Ucrainei au provocat o criză la nivel internațional. UE a modificat relația bilaterală, întrerupând summiturile periodice bilaterale și suspendând dialogul cu privire la vize și discuțiile privind un nou acord bilateral care să înlocuiască APC. UE urmează în prezent o abordare duală în privința Rusiei, îmbinând o politică de sancțiuni treptate cu încercări de găsire a unei soluții diplomatice la conflictul din estul Ucrainei. Participarea Rusiei la eforturile depuse de grupul de țări E3+3 pentru a ajunge la un acord nuclear cu Iranul, în iulie 2015, a creat speranțe pentru o cooperare mai strânsă la nivel mondial. Cu toate acestea, intervenția bruscă a Rusiei în războiul din Siria de partea președintelui Bashar al-Assad, în septembrie 2015, precum și puternica campanie de dezinformare, au agravat tensiunile cu Occidentul.

În urma alegerilor prezidențiale din 2018, Vladimir Putin a obținut al patrulea mandat de președinte, cu 76,69% din voturi. Ca și în alte ocazii, Parlamentul European nu a fost invitat să trimită o misiune de observare a alegerilor. O serie de legi ruse

adoptate începând din 2012 au vizat opoziția și societatea civilă. Sute de ONG-uri au fost etichetate drept „agenți străini” și/sau „organizații indezirabile”, iar autoritățile au înăspriț controlul asupra media și a utilizării internetului. UE este preocupată de situația statului de drept, inclusiv de corupție. În 2017 și 2018, au avut loc în întreaga Rusie mai multe manifestații de amploare anti-corupție, incitate de Alexei Navalni, membru al opoziției, care au avut parte de o reacție dură din partea autorităților. Comisia Electorală Centrală și Curtea Supremă i-au retras lui Navalni dreptul de a candida, ca urmare a unei condamnări anterioare contestate. Alegerile parlamentare din septembrie 2016 confirmaseră deja predominanța președinției Putin și o victorie importantă pentru partidul său, „Rusia Unită”.

În 2017, economia Rusiei și-a revenit din recesiunea și turbulențele din 2014-2016 din sectorul bancar, profitând de creșterea veniturilor din exporturile de petrol și materii prime. Perspectivele se arată favorabile, însă climatul de investiții al țării este nesigur, iar performanțele sale economice depind în continuare de prețul petrolului și al gazului. Sistemul economic se concentrează în doar câteva sectoare, lipsesc investițiile cu efecte transformatoare, iar firmele mari apropiate de stat domină piața. În pofida politicilor de sancționare, UE rămâne primul partener comercial al Rusiei, iar Rusia este al patrulea pentru UE. Relațiile comerciale și economice sunt însă perturbate de numeroși factori, cum ar fi embargoul Rusiei asupra unor produse agricole din UE, diferendele din cadrul OMC și serioasele limitări impuse companiilor din UE pentru a participa la licitațiile publice din Rusia.

Din martie 2014, UE a impus progresiv măsuri restrictive împotriva Rusiei, ca reacție la anexarea ilegală a Crimeii și la destabilizarea Ucrainei. Sancțiunile UE s-au extins substanțial după doborârea avionului de pasageri MH17, la 17 iunie 2015, deasupra unui teritoriu controlat de rebelii susținuți de Rusia din estul Ucrainei. Sancțiunile sunt periodic actualizate și prelungite.

Măsurile restrictive ale UE au diferite forme. Măsurile diplomatice au constat în excluderea Rusiei din G8, suspendarea procesului de aderare a Rusiei la OCDE și la Agenția Internațională a Energiei și întreruperea summiturilor bilaterale regulate UE-Rusia.

Sancțiunile economice vizează schimburile cu Rusia în anumite sectoare economice. Acestea limitează accesul anumitor bănci și societăți ruse la piețele de capital primare și secundare din UE și impun interdicții asupra exportului și importului de arme și a exportului de bunuri cu dublă utilizare, pentru utilizări militare sau utilizatori finali militari în Rusia. Sancțiunile restricționează, de asemenea, accesul Rusiei la anumite tehnologii și servicii sensibile, care pot fi utilizate pentru producția și explorarea petrolieră. Se aplică restricții specifice privind relațiile economice cu Crimeea și Sevastopol, inclusiv interzicerea importului de mărfuri de pe peninsulă, interzicerea exportului anumitor bunuri și tehnologii, restricții asupra investițiilor și interdicția de a furniza servicii turistice. Măsurile privind cooperarea economică suspendă noile operațiuni de finanțare în Rusia ale Băncii Europene de Investiții (BEI) și al Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD).

Se aplică măsuri restrictive individuale împotriva a 150 de persoane și 40 de entități, ale căror active au fost înghețate și cărora li s-au impus interdicții de călătorie, pentru că

acțiunile lor au subminat integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei. Lista acestora cuprinde președinții celor două camere ale Adunării Federale a Rusiei (Duma de Stat și Consiliul Federației), precum și președintele în exercițiu al Delegației ruse la Comisia parlamentară de cooperare UE-Rusia.

În martie 2016, Consiliul Afaceri Externe al UE a subliniat cinci principii directoare care stau la baza relațiilor UE cu Rusia: (1) aplicarea acordului de la Minsk, ca o condiție esențială pentru orice modificare substanțială a poziției UE față de Rusia; (2) consolidarea relațiilor cu partenerii estici ai UE și cu alți vecini, inclusiv cu cei din Asia Centrală; (3) creșterea rezilienței UE (de exemplu în ceea ce privește securitatea energetică, amenințările hibride sau comunicarea strategică); (4) un angajament selectiv cu Rusia pe teme de interes pentru UE; (5) necesitatea de a realiza contacte interpersonale și de a susține societatea civilă din Rusia. Primul principiu condiționează implicit durata anumitor sancțiuni ale UE de progresul către o soluționare pașnică a conflictului din Ucraina de Est.

Începând cu august 2014, Rusia a replicat la sancțiunile UE și ale țărilor occidentale (inclusiv SUA, Canada și Australia), impunând contra-sancțiuni la produsele agricole, la materiile prime și la produsele alimentare, sub pretextul încălcării normelor de securitate alimentară. Acest lucru a întărit politica Rusiei de substituire a importurilor în sectorul agricol. De asemenea, Rusia aplică o „stop-list” (interdicții de călătorie) unor resortisanți ai UE și SUA care i-au criticat acțiunile, refuzându-le dreptul de a intra pe teritoriul Rusiei (pe această listă se află și 18 deputați europeni). Nu există nicio cale de atac legală dacă o persoană este inclusă pe listă, spre deosebire de interdicția de călătorie impusă de UE.

ACORDURILE ÎN VIGOARE

Temeiul juridic al relațiilor dintre UE și Rusia este Acordul de parteneriat și cooperare (APC) semnat în iunie 1994. Acest acord a fost valabil inițial pe o perioadă de zece ani, iar ulterior a fost reînnoit automat în fiecare an. APC stabilește principalele obiective comune și cadrul instituțional pentru contacte bilaterale (printre care consultări regulate cu privire la drepturile omului și summituri prezidențiale bianuale, care sunt în prezent suspendate).

La summitul de la Sankt Petersburg, din mai 2003, UE și Rusia și-au consolidat cooperarea prin crearea a patru „spații comune”: un spațiu economic; un spațiu de libertate, de securitate și de justiție; un spațiu de securitate externă; un spațiu de cercetare, educație și cultură. La nivel regional, UE și Rusia, împreună cu Norvegia și Islanda, au înființat în 2007 noua politică a Dimensiunii Nordice, axându-se pe cooperarea transfrontalieră în regiunea Mării Baltice și a Mării Barents. În iulie 2008 au început negocierile pentru un nou acord între UE și Rusia, care urma să includă „angajamente obligatorii din punct de vedere juridic” în domenii precum dialogul politic, justiția, libertatea, securitatea, cooperarea economică, cercetarea, educația, cultura, comerțul, investițiile și energia. În 2010 a fost lansat un „Parteneriat pentru modernizare”. Negocierile pentru acordul de facilitare a eliberării vizelor a fost încheiat în 2011. Intervenția Rusiei în Crimeea a dus însă la suspendarea tuturor acestor discuții și demersuri. În 2014, Consiliul European a decis să înghețe cooperarea cu Rusia (cu excepția cooperării transfrontaliere și a contactelor interpersonale), precum

și finanțarea UE în beneficiul acestei țări prin intermediul instituțiilor de finanțare internaționale.

ROLUL PARLAMENTULUI EUROPEAN

În conformitate cu Tratatul de la Lisabona, Parlamentul trebuie să aprobe orice nou acord, ca și în cazul APC anterior. De asemenea, mai multe acorduri specifice (precum cel de facilitare a eliberării vizelor) necesită aprobarea Parlamentului. Parlamentul nu definește în mod direct nevoile strategice sau programele de acțiune, însă acesta colegiferează cu Consiliul asupra obiectivelor și priorităților asistenței financiare a UE, inclusiv a Instrumentului european de vecinătate (IEV), prin intermediul căruia este finanțată cooperarea regională a UE cu Rusia. Parlamentul are, de asemenea, dreptul să examineze documentele care ghidează transpunerea în practică a IEV înainte ca acestea să fie adoptate, o procedură cunoscută sub denumirea de „control democratic”.

Parlamentul a adoptat o serie de rezoluții referitoare la Ucraina, în care a condamnat anexarea ilegală a Crimeii de către Rusia și rolul destabilizator al acesteia în Ucraina. Parlamentul a adoptat și o rezoluție privind situația relațiilor UE-Rusia în iunie 2015, susținând sancțiunile UE și subliniind necesitatea acordării unei asistențe financiare mai ambițioase societății civile ruse și a promovării contactelor interpersonale, în ciuda relațiilor dificile. Ulterior, alte rezoluții au salutat eforturile Comisiei pentru realizarea unei Uniuni a Energiei, care să reducă dependența de importurile de energie din Rusia, precum și măsurile UE de combatere a propagandei agresive a Rusiei și a altor țări terțe. Cu toate acestea, Parlamentul a solicitat cooperarea cu Rusia în combaterea terorismului și procesul de pace din Orientul Mijlociu, dar a criticat intervenția Rusiei în Siria.

Înainte de 2014, Parlamentul era în favoarea unui nou acord cuprinzător cu Rusia, bazat pe valori și interese comune. Cu toate acestea, în diferite rapoarte din proprie inițiativă, Parlamentul și-a exprimat profunda îngrijorare cu privire la situația drepturilor omului, a statului de drept și a democrației în Rusia. Legile împotriva „propagandei” LGBTQ și represiunea împotriva ONG-urilor independente și a celor care primesc finanțare din afara Rusiei sunt cele mai reprezentative exemple. În aprilie 2017, Parlamentul a adoptat o rezoluție prin care condamnă arestarea lui Alexei Navalni. În 2016, Parlamentul a condamnat categoric nivelurile fără precedent ale încălcărilor drepturilor omului comise împotriva locuitorilor din Crimeea, în special împotriva tătarilor. În martie 2017, Parlamentul a solicitat Rusiei să elibereze peste 30 de cetățeni ucraineni care fuseseră încarcerati sau cărora li se restricționase libertatea.

Din 1997 până în 2014, relațiile cu legislatorii ruși au fost dezvoltate în cea mai mare parte în cadrul Comitetului parlamentar de cooperare (CPC), un for interparlamentar care a fost instituit prin APC UE-Rusia din 1994. Între 1997 și începutul anului 2014, CPC UE-Rusia a fost o platformă stabilă pentru dezvoltarea cooperării și a dialogului dintre delegațiile PE și cele ale Adunării Federale Ruse. Din martie 2014, cu toate acestea, PE a întrerupt relațiile interparlamentare cu Adunarea Federală a Rusiei, în conformitate cu măsurile diplomatice restrictive luate în urma crizei din Ucraina. Cu toate acestea, delegația PE la PCC UE-Rusia continuă să se întâlnească și să discute pe cont propriu aspecte legate de relațiile UE-Rusia. De asemenea, delegația menține

un canal de discuții și schimburi cu reprezentanții societății civile ruse, cu organizațiile neguvernamentale și cu media.

Din 1999, Parlamentul nu a mai fost invitat de Rusia ca observator al alegerilor și nu desfășoară alte activități conexe în Rusia.

Mario Damen
05/2019

